

Mimmi Koukkula

7.11.2022

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaosto

Viite: Lausuntopyyntönnä 26.10.2022 HE 154/2022

HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ja hallitusohjelman velvoitteet silpomisen estämiseksi

Euroopan neuvoston yleissopimuksen naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (ns. Istanbulin sopimus) toteuttamiseksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön (STM) kanssa julkaissut tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen estämisen toimintaohjelman vuonna 2019. Toimintaohjelmassa on kattavat ohjeet, tavoitteet ja toimenpiteet siitä, kuinka toimitaan tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen estämiseksi, puututaan uhkatilanteisiin ja suojellaan tyttöjä silpomiselta. Toimintaohjelma ohjaa kiinnittämään huomiota myös silpomisen läpikäyneiden auttamiseen ja heidän hyvinvointinsa edistämiseen.

Istanbulin sopimusta valvova GREVIO on huomauttanut Suomelle vuonna 2019 tehdyssä tarkastusraportissaan, että ammattiin opiskelevat ja ammattilaiset sote-sektorilla, kasvatus- ja opetustyössä sekä poliisissa tarvitsevat lisää koulutusta silpomiseen puuttumisesta. Lisäksi monialaista yhteistyötä ja tutkimusta tarvitaan lisää. Sukuelinten silpomisen riskissä oleville ryhmille tarvitaan lisää tietoa auttavista palveluista ja uhreille suoraan kohdennettuja väkivaltapalveluja. Myös silpomiseen liittyvää lainsäädäntöä on GREVION mukaan tarkennettava.

YK:n naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea, CEDAW, on antanut suosituksensa Suomelle koskien kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen täytäntöönpanoa 31.10.2022. Suosituksessa todetaan, että edelleen Suomessa on lisättävä ammattilaisten, erityisesti syyttäjien, lainvalvojien ja terveydenhuollon, osaamista kunniaan liittyvästä väkivallasta ja myös lainsäädännön kehittämistä Suomessa on jatkettava.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma sisältää kirjauksen riittävien resurssien turvaamisesta silpomisen vastaiseen työhön. Oikeusministeriön Naiseen kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma 2020–2023 on määrittänyt THL:n koordinoimaan kansallista kunniaan liittyvän väkivallan vastaista työtä, johon tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen on katsottu sisältyvän. Työ- ja elinkeinoministeriö rahoittaa THL:n kunniaan liittyvän väkivallan vastaista työtä pysyvästi 100 000 € vuosittain. Tämän lisäksi ”kehyksissä” on varattu 46 000 € vuosittain THL:n silpomisen vastaiselle työlle vuosittain.

Silpomisen estämisen toimintaohjelman toimeenpano

Suomessa elävien silpomisen läpikäyneiden määräksi on arvioitu noin 10 000 ja silpomisen riskissä on arvioitu olevan noin 650–3080 tyttöä. Silpomisen estämisen toimintaohjelman toteuttaminen on käynnissä ja osa toimenpiteistä toteutuu parhaillaan. THL koordinoi toimintaohjelman kansallista toteuttamista. Vuonna 2023 toimintaohjelmasta tehdään väliarviointi, jonka avulla saadaan kattavammin tietoa toimenpiteiden toteutumisesta kansallisesti ja sen tulosten perusteella voidaan myös arvioida jatkossa tarvittavien resurssien määrää nykyistä paremmin.

Mimmi Koukkula

7.11.2022

Ammattilaisten koulutus

Ammattiin opiskelevien ja ammattilaisten osaamista on pyritty lisäämään kouluttamalla terveyden- ja sosiaalihuollon, opetustoimen, väkivaltatyön ja poliisin sekä vastaanottojärjestelmän ammattilaisia aiheesta. Tietoisuutta on lisätty myös THL:n verkkokoulutuksella ”Puutu väkivaltaan”, johon on tuotettu oma erillinen kokonaisuus kunniaan liittyvästä väkivallasta ja silpomisesta vuonna 2022. Lisäksi silpomiseen puuttumisen ohjeet sisältyvät kahteen muuhun eri alojen ammattilaisille suunnattuun THL:n verkkokoulutukseen, jotka ovat vapaasti ammattilaisten ja opiskelijoiden käytettävissä. Ammattilaisille suunnattuja ohjeita on tuotettu lisää, muun muassa sote-toimijoille ja poliisille. Ammattilaisille on jaettu tietoa silpomiseen puuttumisesta koulutustapahtumissa ja ammattilehdissä.

Yhteistyö, tuki ja tiedonkulku

THL:n ja STM:n vuosittaisen laajan FGM-työkokouksen järjestämistä on jatkettu, jotta eri toimijat saavat ajankohtaista tietoa silpomisen estämisestä ja hyvistä käytännöistä sekä saavat mahdollisuuden monialaiseen verkostoitumiseen. THL on tukenut kuntia omien verkostojen ja ohjeistusten laatimisessa silpomisen estämiseksi. Lisäksi tukea on laajennettu alueellisten toimijoiden väkivaltatyöstä vastaavien toimijoiden suuntaan ja aihe on huomioitu kunnille ja hyvinvointialueille suunnattujen lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämisohjeissa (THL 10/2022). Silpomisen läpikäyneiden tyttöjen ja naisten hoitopolkujen kehittäminen on aloitettu, mutta työ on vielä kesken. Lisäksi THL on ollut kehittämässä kaikille turvapaikanhakijoille tehtävää alkuterveystarkastusta niin, että silpominen huomioidaan jatkossa aina maahantuloterveystarkastuksen yhteydessä. STM:n julkaisema Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025 sisältää toimenpiteitä, joilla pyritään puuttumaan tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomiseen.

Silpomisen estämistyöhön liittyy myös kansainvälistä yhteistyötä, muun muassa osallistumista Pohjoismaiseen ministeriötason kunniaan liittyvän väkivallan verkostoon sekä tietojen vaihtoa. Korona-ajan jäljiltä yhteistyötä ja asenteisiin vaikuttamista perinnettä harjoittavista maista lähtöisin olevien yhteisöjen ja yhteisöjen vaikuttajien, kuten uskonnollisten johtajien, kanssa on pyritty käynnistämään uudelleen. Perinnettä harjoittavista maista lähtöisin oleville suunnattua materiaalia, myös omakielisenä, on tuotettu ja levitetty.

Tiedonkeruu

Silpomisen yleisyyttä on tutkittu useissa THL:n väestötutkimuksissa ja selvitetty myös rekisterien avulla. THL:n ylläpitämät syntyneiden lasten rekisteri ja hoitoilmoitusrekisteri tuottavat vuosittain tietoa silpomisen läpikäyneiden määristä. Sosiaalihuollon luokituksen Kanta-palveluun, SosData-rekisteriin, on lisätty ympärileikkaus/silpominen lastensuojeluasian syyksi, jolloin tulevaisuudessa siitä tullaan saamaan lisää tietoa silpomisen yleisyydestä. Lisäksi Kouluterveyskyselyssä on kaksi kertaa kysytty nuorten silpomisen läpikäymisen yleisyydestä. THL:n ulkopuolisten tahojen toteuttamissa tutkimuksissa, Lapsiuhritutkimuksessa ja Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa -tutkimuksessa on myös selvitetty silpomiseen liittyviä asenteita ja yleisyyttä.

Tarvittavat resurssit kansallisen koordinaatiotyön toteuttamiseksi

Silpomisen estämisen kansallinen koordinaatiotyö ja silpomisen estämisen toimintaohjelman toteuttaminen vaatii jatkossakin resursseja. Sote-uudistuksen myötä myös hyvinvointialueiden

Mimmi Koukkula

7.11.2022

tulee jatkossa varmistaa, että kunnissa ja alueilla on riittävät rakenteet silpomiseen puuttumiseksi ja alueellisissa toimintaohjelmissa huomioidaan silpomisen estäminen. THL silpomisen vastaista työtä koordinoivana tahona tukee alueita tässä kehittämistyössä.

Silpomisen uhan alla olevia ja silpomisen läpikäyneitä asiakkaita työssään kohtaavat ammattilaiset tarvitsevat lisää koulutusta ja paikallista ohjeistusta silpomiseen puuttumiseksi. Aiheen sisällyttäminen eri alojen ammattilaisten koulutukseen vaatii työtä ja erityisesti niiden ammattiryhmien kouluttaminen, joiden työnkuvaan asiaan puuttumista ei olla perinteisesti nähty kuuluvaksi, vaatii lisää panostusta. Verkkopohjaisen koulutusmateriaalin mahdollisimman tehokas hyödyntäminen vaatii tehokasta tiedottamista asiasta.

Tutkimusta silpomisen läpikäyneiden määrästä ja silpomisen yleisyydestä Suomessa sekä sen terveysvaikutuksista on välttämätöntä edelleen jatkaa, jotta ehkäiseviä toimia pystytään kohdentamaan oikein. Keskeiset tietolähteet ovat THL:n ylläpitämät syntyneiden lasten rekisteri, hoitoilmoitusrekisteri ja SosData-rekisteri. Vuonna 2023 tehtävä väliarviointi silpomisen estämisen toimintaohjelmasta vaatii myös tutkijaresurssia. Resurssia tarvitaan lisäksi kansainvälisen, uusimman tutkimusnäytön seuraamiseen, muuhun kansainväliseen yhteistyöhön sekä tietojen vaihtoon.

Perinnettä harjoittavista maista lähtöisin olevien yhteisöjen tavoittaminen, tiedon lisääminen sekä asennemuutoksen edistäminen yhteisöjen kanssa yhteistyössä vaatii pitkäjänteistä työtä. Eri kieliryhmistä tulevien tavoittaminen vaatii myös monikanavaista ja monikielistä viestintää. Yhteisöjen kanssa tehtävään yhteistyöhön tulisi jatkossa panostaa huomattavasti aiempaa enemmän resursseja, jotta tieto silpomisen haitallisuudesta ja sen laittomuudesta Suomessa tavoitaisi myös kaikkein suurimmassa silpomisen riskissä olevat.

Kunniaan liittyvän väkivallan vastaiselle työlle vuodelle 2023 esitetty 100 000 € + silpomisen vastaiselle työlle kehysissä oleva 46 000 € kattaa noin 1,6 henkilötyövuoden työpanoksen. Jotta THL:lla olisi riittävät resurssit kansalliseen silpomisen vastaisen työn koordinaatiotyöhön vuonna 2023, tarvittava pysyvä kokonaistyöpanos kunniaan liittyvän väkivallan vastaiselle työlle ja silpomisen vastaiselle työlle olisi 2 henkilötyövuotta. Näin ollen resurssia tarvittaisiin vielä 30 000 euroa. Vuonna 2023 valmistuvan silpomisen estämisen toimintaohjelman väliarvioinnin tulosten perusteella jatkossa tarvittavia resursseja pystytään arvioimaan tarkemmin.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Johtaja

Anneli Pouta